

Серета О. Г.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри трудового права,

Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

м. Харків, Україна

СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНА СКЛАДОВА НАГЛЯДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ДОДЕРЖАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Характеризуючи суб'єктний склад правовідносин у сфері нагляду за дотриманням трудового законодавства, суб'єктів, які організують роботу в органах прокуратури з нагляду за дотриманням законів, Г.В. Попов умовно поділяє на такі групи: (а) суб'єкти, які здійснюють загальну організацію роботи з нагляду за дотриманням законів (Генеральний прокурор України, заступники Генерального прокурора України, прокурори областей та прирівняні до них прокурори, керівники структурних підрозділів апаратів прокуратур, міські, районні, міжрайонні та прирівняні до них прокурори); (б) суб'єкти, які здійснюють цілеспрямовану (галузеву, підгалузеву) організацію роботи з нагляду за дотриманням законів (наприклад, керівники підрозділів захисту прав і свобод неповнолітніх; прокурори з питань захисту прав і свобод дітей); (в) суб'єкти, які організують власну наглядову діяльність (старші прокурори, прокурори та ін.) [1, 41]. З огляду на вищевикладене пропонуємо розглянути діяльність кожного із перерахованих вище суб'єктів нагляду за дотриманням трудового законодавства. Найвищою ланкою у системі органів прокуратури є Генеральна прокуратура, на чолі якої стоїть Генеральний прокурор України, який відповідно до Конституції призначається на посаду за згодою Верховної Ради України та звільняється з посади Президентом України (п. 25 ст. 85, ст. 122 Конституції України) [2]. Згідно з Регламентом Генеральної прокуратури України, організація, засади і порядок діяльності Генеральної прокуратури України визначаються Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру», іншими законодавчими актами, міжнародно-правовими договорами, наказами, розпорядженнями, вказівками, інструкціями Генерального прокурора України, положеннями про самостійні структурні положення, а також цим Регламентом [3]. Таким чином, Генеральний прокурор України здійснює вищий нагляд за дотриманням і правильним застосуванням законів про працю, дотримання прав громадян у сфері трудових відносин. Таким чином, здійснюючи нагляд за дотриманням законодавства про працю органами різних рівнів, Генеральна прокуратура може надавати вказівки

та призначати позапланові заходи щодо перевірки дотримання трудових прав громадян, дотримання трудового законодавства.

На рівні прокуратур обласного рівня організацію роботи з нагляду за додержанням законів здійснюють керівники відповідних структурних підрозділів. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» призначає за погодженням із Верховною Радою Автономної Республіки Крим прокурора Автономної Республіки Крим, призначає заступників прокурора Автономної Республіки Крим, прокурорів областей, міст Києва та Севастополя. Їх заступників, міських, районних, міжрайонних, а також прирівняних до них інших прокурорів [2]. Таким чином, суб'єктний склад органів прокуратури є досить широкий та налагоджений, що створює всі необхідні умови для нормальної та ефективної роботи по виявленню та запобіганню правопорушень у сфері трудового права, відновлення порушених прав та інтересів працівника.

У діяльності прокуратури також доцільним є виділення поняття предмету та об'єкту прокурорських правовідносин для правильного та більш точного дослідження важливості прокурорського нагляду у сфері дотримання трудового законодавства. На сьогодні в юридичній науці не має одностайної думки щодо виділення предмету та об'єкту прокурорського нагляду. Про доцільність виділення цих двох понять у сфері прокурорської діяльності говорив О.Р. Михайленко, підкреслюючи, що наглядова діяльність спеціально уповноваженого прокурора завжди має оціночний характер. Автор слушно вважає, що повинно бути те, що аналізується, оцінюється, на що попирається, де здійснюється (об'єкт нагляду) і те, що визначає суть цієї оцінки. Її критерії, виходячи з нормативних актів, за виконанням та застосуванням яких і здійснює прокурор свій нагляд (предмет нагляду) [4, 139]. Предмет прокурорського нагляду в теорії правової науки визначений як додержання та правильне застосування Конституції України, законів України юридичними та фізичними особами. Службове призначення даного поняття полягає у використанні його для розмежування галузей прокурорського нагляду [5, 19]. М.А. Погорельський під предметом прокурорського нагляду розуміє або законність, точне виконання чи дотримання законів, або акти й дії посадових осіб, а також суспільні відносини, що складаються у сфері забезпечення законності, або норми права, за виконанням яких здійснюється нагляд [6, 119].

Законом України «Про прокуратуру» передбачено, що предметом нагляду за додержанням і застосуванням законів є: 1) відповідність актів, які видаються всіма органами, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами, вимогам Конституції України та чинним законам; 2) додержання законів про недоторканість особи, соціально-економічні, політичні, особисті права і свободи громадян, захист їх честі та гідності, якщо законом не передбачений інший порядок захисту цих прав; 3) додержання законів, що стосуються економічних, міжнаціональних відносин, охорони навколишнього середовища, митниці та зовнішньоекономічної діяльності [2]. Розглядаючи роль прокуратури та прокурорського нагляду у трудових правовідносинах, В.Л. Костюк констатував, що предметом прокурорського нагляду є: відповідність актів, які видаються всіма роботодавцями, у тому числі, органами, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами, вимогам Конституції України та чинним законам; додержання законів про недоторканість особи, соціально-економічні, у тому числі і трудові, особисті права і свободи працівників, захист

їх честі та гідності, якщо законом не передбачений інший порядок захисту цих прав: додержання законів, що стосуються трудових та пов'язаних із ними відносин [7, 5]. Отже, предметом прокурорського нагляду у сфері трудових правовідносин виступають суспільні відносини, які визначають трудові, соціальні, особистісні права та свободи працівника, відповідність актів, що регулюють трудову діяльність, Конституції та іншим законам України.

Щодо об'єкту правовідносин у сфері нагляду за дотриманням трудового законодавства, то на думку, В.В. Гаврилова, під ним необхідно розуміти суб'єктів прокурорсько-наглядових правовідносин – міністерства, державні комітети, інспекції, підприємства, установи, організації, а також їх посадові особи і громадяни [8, 58]. Ми не підтримуємо таку позицію автора, адже розглядати об'єкт правовідносин у прокурорській діяльності через самих суб'єктів є не повним та в цілому не відповідає реальності. Об'єктом прокурорського нагляду можуть бути не тільки самі органи, а й їх діяльність, тобто акти, які вони приймають, здійснюючи свої повноваження, результати їх діяльності тощо.

Вважаємо за необхідне вивести власне визначення об'єкта правовідносин у сфері прокурорського нагляду за дотриманням трудового законодавства як сукупність суспільних відносин, які виникають у межах функцій прокуратури щодо здійснення нагляду за дотриманням трудового законодавства України та охоплює безпосередні суб'єкти трудового права: роботодавців (юридичних та фізичних осіб – підприємців незалежно від форми власності) та осіб, які працюють за трудовим договором, поведінка та діяльність (як правомірна, так і неправомірна) таких суб'єктів у цій сфері, їх повноваження, нормативно-правові акти, які ними видаються, законність їх діяльності, законність прийняття ними процесуальних та інших рішень тощо.

Крім того, виділимо види об'єктів правовідносин у сфері прокурорського нагляду за дотриманням трудового законодавства: 1) юридичні та фізичні особи-підприємці як об'єкти прокурорського нагляду; 2) найманий працівник як об'єкт прокурорського нагляду; 3) поведінка та діяльність юридичних та фізичних осіб-підприємців; 4) нормативно-правові акти (накази, інструкції положення) тощо, що видаються юридичними та фізичними особами; 5) законність діяльності таких суб'єктів. Іншими словами під поняття об'єкту нагляду за дотриманням трудового законодавства розуміють всіх суб'єктів, які вступають у такі відносини та діяльність, яка виникає на цій основі.

Список використаних джерел:

1. Попов Г.В. Організація роботи прокуратури із захисту прав і свобод дітей / Г.В. Попов // Вісник національної академії прокуратури України. – 2012. – № 3. – С. 39-43.
2. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
3. Регламент Генеральної прокуратури України: Наказ ГПУ від 12.04.2012 № 35 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103
4. Михайленко О.Р. Прокуратура України: Підручник / О.Р. Михайленко. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 296.
5. Прокурорський надгляд в Україні: Курс лекцій / [В.Т. Нора, Я.О. Береський, І.І. Корутин, З.Д. Котик та ін.]; за ред. В.Т. Нора. – Львів: Тріада плюс, 2002. – 280 с.
6. Погорельський М.А. Прокурорський надгляд за оперативно-розшуковою діяльністю / М.А. Погорельський // Вісн. ун-ту внутр. справ. – 2000. – Вип. 10. – С. 117-125.

7. Костюк В.Л. Правосуб'єктність органів які здійснюють державний нагляд у сфері праці: науково-правовий аспект. / В.Л. Костяк // Часопис національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 1 (5). – С.3-12.

8. Гаврилов В.В. Сущность прокурорского надзора в СССР / В.В. Гаврилов. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та. 1984. – 151 с.